

Lietuvių literatūrai, lituanistikai nusipelnę KRAŽIŲ aukštesniosios mokyklos (1774–1844 m., nuo 1817 m. – gimnazija) auklėtiniai VILNIUJE

Kražių kolegija. Dailininkas A. Kozlovskis. XIX a. vid. Šiaulių „Aušros“ muziejus

Kelmės rajono Kražių gyvenvietėje jėzuitų kolegija (lot. *Collegium Crozensis*) veikė 1616–1773 m. Tada ji buvo reorganizuota ir tapo Kražių aukštesniąja mokykla. Toks jos statusas buvo 1774–1844 m. 1817-aisiais ši mokykla tapo gimnazija. 1844 m. ji perkelta į Kauną, čia jai suteiktas gubernijos gimnazijos statusas (dabar tai Kauno Maironio universitetinė gimnazija). Visą savo veikimo laikotarpį, t. y. net 228 m., Kražių jėzuitų kolegija (vėliau aukštesnioji mokykla, gimnazija) buvo vienas svarbiausių švietimo ir jėzuitų mokslo centrų Lietuvoje.

Kazys Misius knygoje „Kra-

žių mokykla ir gimnazija 1773–1844 metais“ (Vilnius, 2015) rašo, kad šiuo laikotarpiu „*Kražių gimnaziją baigdavo tik dalis jos mokinių. Išeiti visą kursą pirmiausia stengdavosi tie, kurie siekdavo studijuoti aukštesiose mokyklose. Gauti brandos atestatą buvo ir kitų motyvų. Nemažai jaunuolių, baigusį 4 ar 5 klases, stodavo į kunigų seminariją, tapdavo dvasininkais. [...] 1774–1794 m. Kražių mokyklos mokinių sąrašų nepavyko rasti. [...] Kražių mokinių sąrašą bandė sudaryti M. Brenšteinas. Jis suregistravo daugiau kaip 2 400, tačiau tas abėcėlės tvarka sudarytas sąrašas dėl šaltinių trūkumo nėra išsa-*

mus. M. Brenšteinas buvo parengęs ir žymesniųjų biogramas arba išsamesnes biografijas (Nrensztejn M. Uczniowie, BN AN, sign. III. 10677).“

K. Misius minėtoje knygoje pateikia lietuvių literatūrai, lituanistikai nusipelnusių asmenų, kurie yra mokęsi Kražiuose 1773–1844 m., trumpas biografijas. Tarp jų paminėtas Viktoras Julijonas Aramavičius (1816–apie 1891), Kasparas Chmielevskis (Chmieliauskas, 1824–1889), Juoapas Federavičius (1777–1860), Aleksandras Fromas-Gužutis (1822–1900), Liudvikas Adomas Jucevičius (1813–1846), Antanas Juška (1819–1880), Jonas Juška (1815–1886), Kalikstas Kasakauskas (Kasakauskis, 1792–1866), Ambraziejus Pranciškus Kašarauskas (1821–1880), Jonas Lechavičius (Lekavičius, 1819–1861), Jurgis Lechavičius (Lekavičius, 1820–?), Bonaventūras Miknevičius (apie 1768–1849), Kiprijonas Juozapas Nezabitauskis-Zabitis (1779–1837), Jurgis Pliateris (Plateris, Ploteris, 1810–1836), Dionizas Poška (1764–1830), Vincentas Prialgauskas (Prialgauskis, 1818–1878), Jeronimas Kiprijonas Račkauskis (1825–1889), Simonas Tadas Stanevičius (1799–1848), Andrius Matas Ugianskis

(Ugenskis, 1816–1870), Juozapas Varkalevičius (Varkolevičius, Varkalas, 1788–1838).

Nuo 1823 m. spalio mėnesio kad ir trumpai Kražių gimnazijoje veikė su Vilniaus filomatais ryši palaikiusi Kiprijono Jančevskio, Jono Vitkevičiaus, Felikso Zelenovičiaus ir Aloyzo Pesliokao įkurta slapta studentų organizacija „Juodieji broliai“ (lenk. *Czarni Bracia*), kurios veikla buvo nukreipta prieš carinę Rusijos valdžią ir baudžiavą. Organizacijos nariai siekė, kad Lietuva atgautų laisvę. Žinoma, kad be jau paminėtų narių, „Juodiesiems broliams“ priklausė ir Viktoras Ivaškevičius, Mikalojus Suchodskis, Vincentas Paškevičius.

K. Misius minėtoje knygoje pateikia ir kitų žymių Kražių mokyklos auklėtinių pavardes, trumpas jų biografijas. Didžioji dalis knygos autoriaus paminėtų asmenų tapo dvasiškiais, valstybės tarnautojais. Nemažai jų yra mokėsi arba dirbę Vilniaus universitete, kitose Vilniaus įstaigose.

Šiomet pažymime Vilniaus 700-ųjų metinių sukaktį. Tad... Pradėjus kalbą apie Kražių mokyklą savaiame kyla klausimas, kas iš minėtų žymiausių Kražių mokyklos 1774–1844 m. auklėtinių yra šiame mieste palikęs ryškiausių pėdsakus. Pateikiame svarbiausias žinias apie šias asmenybes.

Viktoras Julijonas Aramaivičius – knygų cenzorius, vertėjas. Gimė 1816 m. Salamiestyje (Kupiškio r.). 1829–1830 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, vėliau – Vilniaus arba Slucko gimnazijose. Nuo 1843 m. dirbo Vilniaus evangelikų reformatų kolegijoje. Mirė apie 1891 m. (?) Vilniuje.

Liudvikas Adomas Jucevičius – tautosakininkas, etnografas, literatūros istorikas. Gimė 1813 m. Šiaulių apskrities Pakėvio kaime. Kražių gimnaziją baigė 1832 metais. Yra pagrindo manyti, kad vėliau buvo įstojęs studijuoti į Vilniaus chirurgijos akademiją, bet jos nebaigė. Nuo 1834 m. mokėsi Vilniaus kunigų seminarijoje, 1835 m. tęsė mokslą dvasinėje akademijoje. Kunigu išventintas 1838 metais. Kurį laiką mokytojavo Lepelių bajorų mokykloje, ten 1846 m. ir mirė.

Kalikstas Kasakauskas (Kasakauskis, Kosakovskis) – literatas, kalbininkas, bajoras. Gimė 1792 m. Didkiemyje (Šilalės r.). 1810–1814 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, vėliau – Varnių kunigų seminarijoje, 1818 m. išventintas kunigu. 1826–1831 m. studijavo Vilniaus universitete, kur jam buvo suteiktas teologijos magistro laipsnis. Ėjo vikaro pareigas Salantuose, klebonavo Kaltinėnuose, Akmenėje. 1832 m. išleido lietuvių kalbos gramatiką „Kalbrieda liežuvio žiamaytiško“. Keletas kitų jo knygelių Vilniuje buvo išspausdintoa 1859–1864 metais. Mirė 1866 m. Akmenėje. Palaidotas Akmenės parapijos kapinėse.

Kiprijonas Juozapas Nezabitauskis-Zabitis – poetas, vertėjas. Gimė 1779 m. Salantų parapijos Baidotų kaime. 1786–1792 m. mokėsi Kražiose, 1792–1795 m. – Lietuvos vyriausioje mokykloje Vilniuje (dabar Vilniaus universitetas), 1795–1802 m. – Vilniaus, 1802–1803 m. – Varnių kunigų seminarijose. Dirbo Varniuose, Jurbarke, Veliuonoje.

Lietuvos bajorų Kasakovskių herbas Slepowron (Naktikovas)

1823 m. išleista jo į lietuvių kalbą išversta knygele apie bites – „Suringimas desekimu par mokitus žmones, senowes amžiose tikraj darytu apie bites...“. Rankraštyje liko 1931 m. A. Janulaičio išspausdinta jo knyga „Eilivimas liežuvyje žemaitiškame“ ir pluoštelis kitų jo kūrinų. Jis rėmė 1831 m. sukilimą, todėl jo byla buvo perduota karo lauko teismui. Sužinojęs apie tai, K.J. Nezabitauskis-Zabitis 1832 m. pasitraukė į Mažąją Lietuvą, o iš ten – į Prancūziją. 1834 m. karo lauko teismas jį už akių nuteisė mirti. K. J. Nezabitauskis-Zabitis mirė 1837 m. Prancūzijos Nansi mieste.

Jurgis Konstantinas Broel Pliateris (Plateris, Plioteris) – istorikas, bibliografas, kalbininkas, knygotyrininkas, kolekcininkas, grafas. Gimė 1810 m. Klaipėdoje. Apie 1820–1825 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, vėliau – Vilniaus gimnazijoje, ją užbaigęs, iki 1828 m. studijavo Vilniaus universitete. Bičiuliavosi su Simonu Tadu Stenevičiumi (1799–1848),

(Nukelta į 39 p.)

Jurgis Konstantinas Broel Pliateris. Dilininkas nežinomas. XIX a. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

jo veikiamas susidomėjo lietuvių kalba. Kartu su S.T. Stanevičiumi 1830–1831 m. Karaliaučiaus bibliotekose tyrinėjo lietuvių ir prūsų kalbos šaltinius. Turėjo turtingą biblioteką, kurioje buvo apie 3 000 knygų. Ją kurį laiką tvarkė S. T. Stanevičius, kuris ėjo ir jo sekretoriaus pareigas, kai J. Pliateris 1834 m. buvo išrinktas Raseinių bajorų vadu.

Parašė pluoštą Žemaitijos seniūnų biografijų. Rankraščiuose liko jo veikalas „Materyaly do historii literatury języka litewskiego“ („Lietuvių kalbos literatūros istorijos medžiaga“), keletas kitų darbų, tarp jų ir dalis parašytos lietuvių kalbos gramatikos. Kai kurie iš jų neišliko.

Mirė 1836 m. Raseiniuose. Palaidotas Švėkšnos kapinėse.

Vincentas Prialgauskas (Prialgauskis) – kunigas, istorikas. Gimė 1818 m. Raseinių apskrities Šienlaukio kaime. Iki 1838 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, 1841–1844 m. – Vilniaus kunigų seminarijoje. 1844–1848 m. buvo

Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios vikaras, 1851–1854 m. – Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vikaras ir vietinės gimnazijos kapelionas. Jis talkino Žemaičių vyskupui Motiejui Valančiui (1801–1875) rengiant spaudai religinio turinio knygas, išvertė į lenkų kalbą, M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystės“ skyrių apie Žemaičių katedrą, parengė šio skyriaus papildymą. Išleido knygą „Vilniaus vyskupų gyvenimas“ (*Żywoty biskupów Wilenskich*, t. 1–3, išleista Peterburge 1860 metais. Mirė 1878 m. Maskvoje.

Simonas Tadas Stanevičius – poetas, vertėjas, tautosakininkas, spaudos darbuotojas. Gimė 1799 m. Raseinių apskrities Kanopėnų kaime. 1817–1821 m. mokėsi Kražių mokykloje, 1821–1826 m. studijavo Vilniaus universitete. Vilniuje gyveno iki 1834 metų. Tuo laikotarpiu jis dalyvavo Vilniuje veikusiam žemaičių kultūriniame sambūryje, bendradarbiavo su Simonu Daukantu (1793–1864), Dionizu Poška (1764–1830), kitais iškiliais ano meto kultūros, mokslo, visuomenės veikėjais. Parašė odę „Šlovė žemaičių“ („Aukšta daina“), 6 pasakėčias, rinko ir leido tautosaką, kitas knygas. 2010 m. Vilniuje išleistas jo „Raštų“ fotografuotinis leidimas. Mirė 1848 m. Stemplėse (Šilutės r.), palaidotas Švėkšnos kapinėse.

Aleksandras Burba – gydytojas, 1831 m. sukilimo dalyvis. Gimė 1800 metais. Žinoma, kad jis XIX a. antrame dešimtmetyje mokėsi Kražių gimnazijoje, čia dirbo korepetitoriumi.

1821–1827 m. Vilniaus universitete studijavo mediciną ir įgijo gydytojo kvalifikaciją. Dalyvavo 1831 m. sukilime. Kai sukilimas pralaimėjo, pasitraukė į Prūsiją, o iš ten – į Prancūziją. Parašė prisiminimus „Stan młodzieży wileńskiej 1831 r.“ (išspausdinti 1845 m. Paryžiuje K. Bronikowskio sudarytame atsiminimų rinkinyje „Pamiętniki Polskie“. 1831 m. už nuopelnus Tėvynei apdovanotas auksiniu kryžiumi. Mirė 1877 m. gyvendamas prieglaudoje.

Ignotas Bušinskis – istorikas, Žemaitijos tyrinėtojas. Gimė 1807 m. Upytės apskr. Pušaloto parapijos Užobalio dvare (jis nėra išlikęs). 1821–1824 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, vėliau studijavo Vilniaus universitete. Yra buvęs Raseinių apskrities bajorų vadas. Jis ir jo žmona nukentėjo už 1863 m. sukilėlių rėmimą. Bendradarbiavo laikraštyje „Tygodnik illustrowany“ („Iliustruotas savaitraštis“), kuriame paskelbė straipsnių istorine tema. Vilniuje buvo išspausdintos penkios jo knygos, parašytos lenkų kalba (1859 m. – Šiluvos bažnyčios Žemaitijoje istorinis aprašymas“, 1871 m. – „Dubysa svarbiausia upė senojoje Žemaičių Kun[igaikštystėje], 1872 m. – „Kražiai, jų praeitis ir dabartinė būklė“, 1873 m. – „Nevėžio krantai“, 1874 m. – „Istorinis-statistinis Raseinių apskrities aprašymas“.

Aleksandras Chmielevskis – lenkų poetas, kultūros veikėjas, 1831, 1863 m. sukilimų dalyvis, buvęs šio sukilimo *baltųjų* vyriausybės narys, Kauno gubernijos vaivada. Gimė apie 1814 m. Šiau-

lių apskrityje. 1828–1830m. mokėsi Kražių gimnazijoje. 1864m. už dalyvavimą 1863 m. sukilime nuteistas mirti pakariant. Šis nuosprendis jam vėliau pakeistas tremtimi į Tomsko guberniją. 1836–1839 m. bendradarbiavo leidinyje „Encyklopedja Powszeczna“ („Visuotinė enciklopedija“). 1840m. „Tygodnik Petersburski“ buvo išspausdinta jo poema „Przeklęctwo na zlych pasterzy“ („Prakeiksmas blogiems ganytojams“). Mirė 1882m. Kauno rajono Vandžio galos parapijoje.

Anupras Jucevičius – 1831m. sukilimo Telšių apskrities kariuomenės vadas. Gimė 1797 m. Kelmės rajono Maironių kaime. Baigė Kražių mokyklos šešias klases. Nuo 1814 m. studijavo Vilniaus universitete. 1831 m. organizavo sukilėlius ir jiems vadovavo Telšių apskrityje. Sukilimui pralaimėjęs, pasitraukė į Prūsiją, vėliau – į Prancūziją. 1831 m. už nuopelnus tėvynei apdovanotas Auksiniu kryžiumi. Parašė atsiminimus apie sukilimą, kurie išspausdinti F. Wrotnowskio knygoje „Pamiętki o powstaniu Litwy i ziem ruskich w roku 1831“ (išleista 1833 m. Paryžiuje).

Antanas Jarudas – literatas mėgėjas, vertėjas. Gimė 1814m. Raseinių apskrities Kalnujų miestelyje. Mokėsi Kražių gimnazijoje ir Vilniaus universitete, vėliau ūkininkavo savo dvare Kalnujuose. Laisvalaikiu eiliavo, vertė į lenkų kalbą Viljamo Šekspyro kūrybą.

Kazimieras Šliogeris – mokytojas, lenkų teatro aktorius.

Gimė 1824 m. tėvo dvare Raseinių apskrities Juškaičių kaime. Nuo 1839 m. mokėsi Kražių gimnazijoje. Čia pradėjo eiliuoti, vaidino mokyklos organizuojamuose labdaros spektakliuose. Nuo 1843 m. studijavo mediciną Sankt Peterburgo universitete, vėliau – teisę, kamerinius dalykus. Universitetą baigė 1851 metais. Vėliau apie du metus mokytojavo Rygoje. 1853 m. įsikūrė Vilniuje, čia dirbo teatro aktoriumi, nuo 1855 m. – mokytoju Vilniaus gimnazijoje, nuo 1859m. – Vilniaus lenkų teatro aktoriumi. 1864 m. šis teatras buvo uždarytas. 1866 m. K. Šliogeris išvyko į Varšuvą. Mirė 1875 m. Polocko apskrityje.

Aleksandras Vazinskis – profesorius, teologijos mokslų daktaras. Gimė 1811 m. Mažeikių rajono Laižuvos miestelyje. 1825–1828 m. mokėsi Kražių gimnazijoje, 1828–1829 m. studijavo Vilniaus universitete, vėliau – kunigų seminarijoje, 1831–1836 m. – Vilniaus dvasinėje akademijoje. 1839–1842 m. buvo šios akademijos adjunktas. Kurį laiką dirbo Vilniaus kunigų seminarijos dėstytoju. 1845m. išleistos dvi jo parašytos knygutės. 1861 m. A. Vazinskiui suteiktas teologijos mokslų daktaro laipsnis. Jis nebuvo lojalus caro valdžiai, todėl vienoje vietoje ilgai užsibūti nepavykdavo. Mirė 1872 m. Krokuvoje (Lenkija).

Jonas Zenkevičius – tapytojas. Gimė 1821 m. Raseinių apskrities Pakražančio dvare. 1830–1841 m. mokėsi Kražių gimnazijoje. Čia susidomėjo dailė ir pradėjo tapyti. 1842–1847

„Italų berniukas su mandolina“. Dailininkas Jonas Zenkevičius. 1861 m. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

m. studijavo Sankt Peterburgo dailės akademijoje, įgijo dailininko, portretų tapytojo diplomą. 1850m. grįžo į Vilnių. Čia turėjo savo kūrybinę studiją, dailės mokė Alfredą Römerį ir kai kuriuos kitus dailininkus. 1857–1859 m. keliavo po Europą. Sugrįžęs į Vilnių dirbo mokytoju privačioje Römerių mokykloje. Nutapė Simono Daukanto, Motiejaus Valančiaus, Antano Barausko ir daugelio kitų ano meto iškilių mokslo, kultūros ir visuomenės veikėjų portretų. Apie 1868 m. sunkiai susirgo ir nuo to laiko nebegalėjo tapyti. Tada gyveno Lenskio dvare Trakų Vokėje. Mirė 1888 m. Vilniuje, palaidotas Vilniaus Bernardinų kapinėse.

Tekstas parengtas pagal informaciją, pateiktą Kazio Misiaus knygoje „Kražių mokykla ir gimnazija 1773–1844 metais“ (Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2015, p. 236–277).

Parengė Virginijus Baranauskas